

OP BEDEVAART NAAR DE ABRUZZEN: SLANGENPROCESSIE TE COCULLO

Door: C.M. Langeveld, Cantharel 12, 2925 DJ Krimpen a.d. IJssel, en R. van Marle, Perengaarde 23, Houten.

Inhoud: Inleiding - De reis - Donderdag 2 mei - 1200 uur, de processie begint - Slot - Literatuur.

* * *

INLEIDING

Het was rond 1216 na Christus, dat een van oorsprong uit Spanje afkomstige man door de bergen van de Abruzzes zwierf. Zijn doel was om het evangelie op basis van beschouwing en studie te verkondigen en de strijd aan te binden met de ketters. Keters waren mensen die van de rooms-katholieke leer afweken, en die werden voorgesteld als de 'duivelse' slang.

Zijn strijd tegen de ketters ('slangen') en zijn geestelijke immuniteit tegen het 'gif van de Keters' zouden later letterlijk worden uitgelegd, waardoor legenden ontstonden en hij vaak zou worden afgebeeld met een slang. De man heette Dominicus de Guzman (ca 1170 - 1221), de stichter van de Dominicaner orde (1215). Zijn komst in de Abruzzes zou er toe leiden, dat een dorp hem jaarlijks zou gaan vereren met een processie, waarbij een beeld van hem door het dorp wordt gedragen, omhangen met levende slangen.

DE REIS

Dit dorp, waar elke eerste donderdag in mei de slangenprocessie plaatsvindt, is het uiteindelijke doel van onze reis. Het dorp heet Cocullo en ligt ongeveer halverwege Pescara en Rome aan de snelweg A 25.

Onze reis begint op zaterdag 27 april 1991. We vertrekken met de auto op weg naar ons eerste reisdoel, namelijk Pescasseroli, een kleine stad in het centrum van het Nationaal park van de Abruzzes (Parco Nazionale d' Abruzzo), Italië. Via München (D), Brennerpas (O), Verona (I) en Rimini rijden we naar onze bestemming.

Tijdens een koffiestop tussen Ancona en Pescara doen wij onze eerste herpetologische vondst: in de berm van de parkeerplaats treffen we enkele ruïnehagedissen (*Podarcis sicula*) aan, die zich tegoed doen aan de insecten die op het afval afkomen. De dieren zijn niet schuw en tot op ongeveer 1 meter te naderen.

Na nog enkele uren te hebben gereden, komen wij bij de afslag 'Cocullo,' waar wij de snelweg verlaten. Rechts naast de snelweg is het uit zandsteen opgetrokken dorpje Cocullo zichtbaar tegen de met struikgewas begroeide bergen. Het dorp bestaat uit ongeveer 100 woningen. In het centrum bevindt zich een plein met een oud kerkje.

Terwijl we het bijna uitgestorven dorp inrijden, zien wij enkele aanplakbiljetten die 'IL RITO DEI SERPARI' (het ritueel der slangen) aankondigen. We bezoeken het kerkje. Achter in de kerk staat een draagbaar met daarop een beeld. Het is het beeld van 'San Domenico', de heilige Dominicus, die later in de week door het dorp zal worden rondgedragen, omhangen met levende slangen.

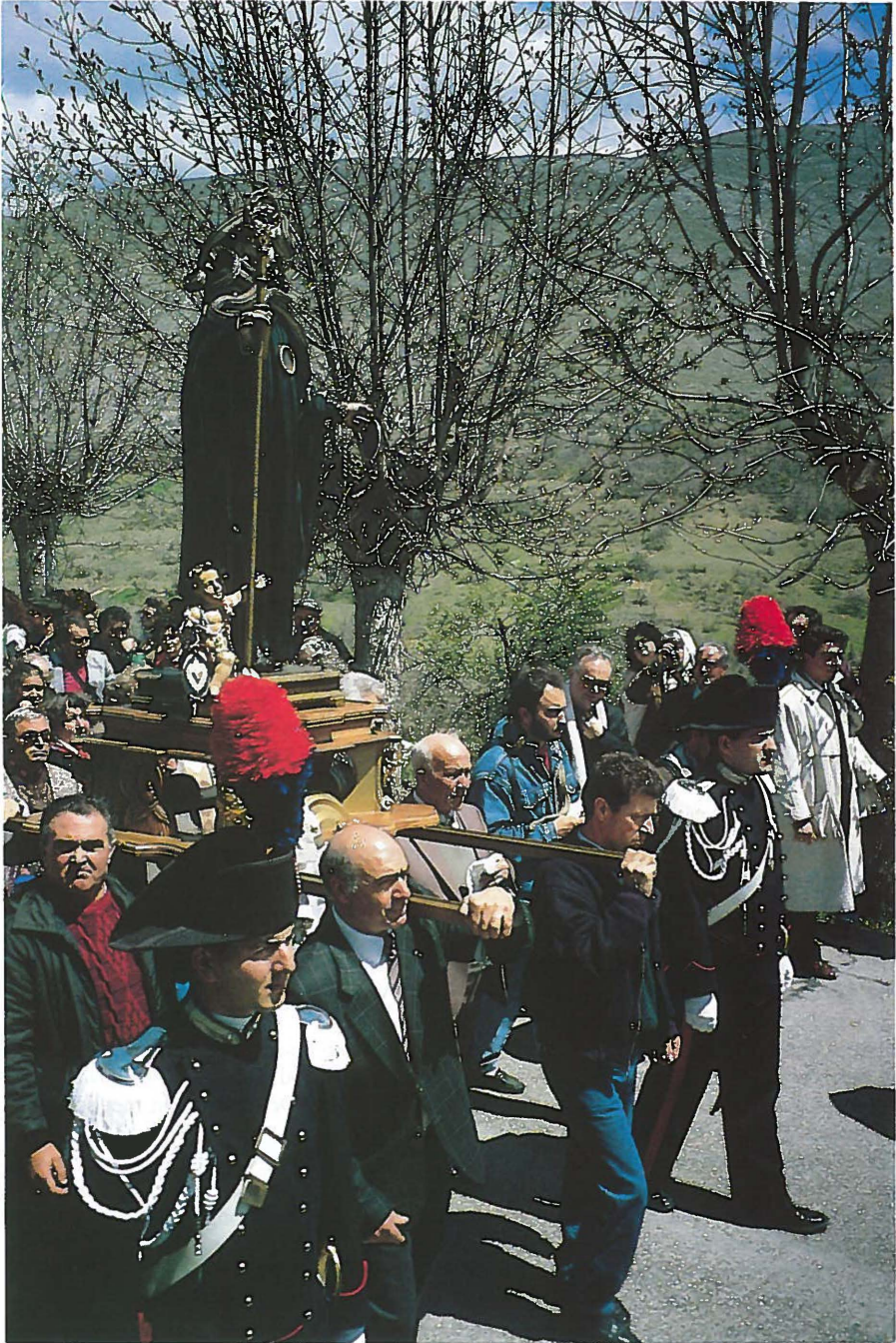

Foto 1: Processie met San Domenico. Procession with San Domenico. Foto C.M. Langeveld.

Na het bezoek, vertrekken we en rijden via de westelijke route naar Pescasseroli. Daar slaan wij de tent op. De campingbeheerder vertelt ons, dat het een week daarvoor nog langdurig heeft gesneeuwd, hetgeen nog te zien is aan de sneeuwresten tussen de caravans om ons heen. Hoewel een natuurbeheerder van het park ons vertelt, dat we eigenlijk een maand te vroeg zijn voor herpetologische waarnemingen, treffen wij toch nog een aspisadder (*Vipera aspis*) en enkele ruïnehagedissen (*Podarcis sicula*) aan.

Na enkele nachten met vorst vertrekken wij op woensdag 1 mei naar Cocullo. We hebben bij een oud vrouwtje een kamer met drie bedden kunnen bespreken. We nemen naar Cocullo weer de westelijke route. Onderweg treffen we op een afstand van ongeveer 10 meter van een waterval, een tweede aspisadder aan. Het is een jong dier dat ongeveer 25 centimeter lang is. Het bevreemdt ons, dat wij het dier hier aantreffen gezien het feit dat de zon deze plaats nog niet heeft beschenen en de temperatuur rond de 10°C ligt.

Op ongeveer 100 meter van de waterval vinden we een dode ruïnehagedis vlakbij een grote steen. In de hoop hieronder nog een adder te vinden, draaien wij hem om. In plaats van een adder treffen wij een schorpioen (*Euscorpius italicus*) onder de steen aan. Aanvankelijk blijft het dier stilzitten, maar loopt dan al dreigend weg.

Enkele kilometers verder stoppen we opnieuw om reptielen te zoeken. Tussen de uitlopende wilde irissen (*Iris marsica*) zien we smaragdhagedissen (*Lacerta viridis*) weg schieten. Ook de ruïnehagedis is hier weer aanwezig. We vervolgen onze weg en komen 's middags in Cocullo aan. Het dorp is nu versierd met lampen in afwachting van de grote dag. We nemen onze kamer in gebruik en gaan, net als de dorpsbewoners, vroeg slapen.

DONDERDAG 2 MEI 1991

's Morgens worden wij vroeg gewekt door vuurwerk, dat door de dorpingen op de helling van de berg wordt afgestoken. Uit de richting van het stationnetje, net even buiten het dorp, komen grote groepen mensen het dorp inlopen. In de berm van de toegangsweg naar Cocullo staan marktkooplui hun souvenirs uit te venten. Ook de inwendige mens wordt in ruime mate bedacht.

Het is bewolkt weer, maar later op de dag zal het stralend worden. Aangevoerd door een vaandeldrager, komen uit de nabije omgeving gelegen dorpen mensen in optocht Cocullo binnen lopen. Alle mensen verzamelen zich op het marktplein voor het kerkje van 'San Domenico.'

De streekbewoners lopen over het plein te paraderen met in hun handen en om hun hals vierstreepslangen (*Elaphe quatuorlineata quatuorlineata*). De slangen zijn in de week voorafgaande aan de processie gevangen door mannen uit het dorp. Elke 'eigenaar' van een slang heeft het dier, met een veegje verf op de kop, gemerkt.

Maar ook hier heeft de commercie toegeslagen. Je kan alleen tegen betaling een foto van jezelf, omhangen met slangen, laten maken. De dieren, zo wordt ons verteld, worden daags na de processie teruggezet in de natuur. Naast de vierstreepslangen zie je ook mensen lopen met ringslangen (*Natrix natrix*) en geelgroene toornslangen (*Coluber viridiflavus*). Opvallend is, dat de geelgroene toornslangen die wij hier zien zwart zijn (*Coluber viridiflavus carbonarius*).

De menigte op het plein is inmiddels uitgegroeid tot enkele duizenden mensen. Om 11.00 uur wordt in de kerk de mis opgedragen ter ere van de heilige Dominicus. Tijdens de mis wordt een grote ton met zand gezegend. Het gezegende zand is bedoeld om in je tuin te strooien. Het zorgt er namelijk voor, dat er geen slangen in je tuin kruipen. De ton is geplaatst naast een belletje met daaraan een kettinkje. Het is de bedoeling dat je het kettinkje met je tanden vastpakt en de bel luidt. Het voorkomt dat je later kiespijn krijgt. Kennelijk had Dominicus nooit kiespijn.

12.00 UUR, DE PROCESSIE BEGINT.

De twee zware kerkdeuren gaan open. Honderden mensen drommen naar voren. De Italiaanse politieagenten, voor deze processie feestelijk uitgedost met grote roodzwarte pluimen op de steek, kunnen de menigte maar nauwelijks bedwingen. Voor de kerkdeuren ontstaat een typisch Italiaanse chaos. De politieagenten doen verwoede pogingen om het publiek bij de deuren weg te krijgen, wat uiteindelijk lukt. Er komt een man naar buiten, gekleed in feestelijke klederdracht. Op zijn hoofd draagt hij een koperen ketel met daarop een groot aantal, wit geglaazuurde broden. Hij wordt gevolgd door twee meisjes die op hun hoofd manden met gevlochten broden dragen. Ook zij zijn feestelijk gekleed.

Dan is het zover. Door vier dorpelingen wordt het beeld van de heilige Dominicus naar buiten gedragen. Voor de kerkdeuren op het plein wordt de draagbaar, met daarop het beeld, neergezet. De streekbewoners met hun gemerkte vierstreepslangen dringen zich naar voren en draperen de slangen om het hoofd en schouders van Dominicus. De draagbaar wordt vervolgens opgetild en de processie begint. Voorgegaan door de pastoor, burgemeester, de meisjes en de man met de broden, wordt het beeld door het dorp gedragen, gevolgd door honderden mensen.

Vanaf balkons en daken, laat men de stoet aan zich voorbij trekken. Het is leuk om te zien hoe de vierstreepslangen om het beeld blijven zitten, alsof ze een zekere 'eerbied' voor de gang van zaken hebben. De hele processie wordt door cameraploegen van de Italiaanse televisie en een cameraploeg uit Japan gevolgd.

Na de processie gaan we nog even naar het postkantoor om de speciaal voor deze gelegenheid uitgegeven enveloppes met eerste-dag-stempel te kopen. De dag besluiten we met een mooie wandeling in de omgeving van Cocullo, waar we in een bos een grote hoeveelheid wilde cyclamen (*Cyclamenssp.*) aantreffen. De volgende dag moeten we weer naar Nederland.

Terugkijkend was het een fantastische reis. We herinneren ons de in de hal van het postkantoor hangende poster, waarop een kleuter staat afgebeeld met een slang om de schouders voorzien van de tekst: **'IL RITO DEI SERPARI... UN AMORE SENZA ETA.'** Inderdaad, het ritueel van de slangen ... een liefde zonder leeftijd.

DANKZEGGING

De reis is gemaakt door Koert Langeveld en René van Marle. Wij willen René Tio hartelijk bedanken voor zijn inspanningen als tolk tijdens ons verblijf in Italië.

LITERATUUR

Diesener, G./Reichholf, J., 1986. Steinbachs Naturführer Lurche und Kriechtiere. Mosaik Verlag GmbH, München.

Engelmann, W.E./Obst, F.J., 1981. Mit gespaltener Zunge. Edition Leipzig.

De Grote Winkler Prinsencyclopedieën, 1968. N.V. Uitgeversmaatschappij Elsevier.

Grzimek, B., 1971. Grzimek's Tierleben band I, Niedere Tiere, Kindler Verlag AG, Zurich.

Foto 2: *Elaphe quatuorlineata quatuorlineata*, gemerkt voor de processie, marked for the procession.

Foto C.M. Langeveld.